

A parlagi sas [*Aquila heliaca* (SAV.)] első bizonyított költése a Mátrában

SOLTI Béla
Gyöngyös, Mátra Múzeum

ABSTRACT: (The first documented breed of imperial eagle /*Aquila heliaca* (SAV.)/ in the Mátra.)
Author publishes the first documented breed of the imperial eagle in the Mátra Mountain.

A parlagi sas (*Aquila heliaca* /SAV./) mátrai költéséről az irodalomban eddig semmilyen adatot nem találtam, szórványos megfigyeléseiről is csak az utóbbi évtizedben számolnak be (VARGA 1982-83, PÁLFIA-STANDOVÁR 1986). Magam mintegy 15 éve keresem ezt a fajt a Mátrában. Megfigyeléseim:

1975. VI. 12.: Galyatető D, egy adult példány a magasban dél felé repült.

1978. V. 17.: a Domoszlótól É-ra eső erdős terület felett egy adult pár magasban kering, és a zsákmányt, egy ürgét egymásnak ismételten átadják úgy, hogy a feljebb repülő elengedi, az alsó pedig esés közben elkapja azt.

1978. VI. 14.: Gyöngyóshalász, gyümölcsös, 1 immatur példány.

1989. III. 16.: Pálosvörösmart - Abasár-tól É-ra egy pár, a hím nászrepült. A hím itt öreg tollú, a tojó átszineződő.

Az első lakott fészket - bejelentés alapján - 1984. V. 7-én találtam Lajosházától É-ra, az Üstök-fő K-i oldalán. A fészek egy tölgyfa tetején, kb. 20 m magasban, régebbi egerészölyv fészkekre épült (a fészkekanyagban a környékbeli fakitermelésből származó hánccs- és papírdarabok is voltak). A teljesen fiatal tollú madár kotlott, a nagyjából sötét, de még átszineződőben lévő (kb. 4 éves) párja az egyik közeli fán tartózkodott. A madaraknak az ezévi költése nem sikerült (a tojások valószínűleg üresek maradtak), a fészket VI. 7-én VARGA András kollégámmal már elhagyva találtuk. Június elején egy fiatal tollú tojót Rózsaszentmárton felett láttam keringeni, mely lehet, hogy azonos volt a költő, de a fészket már elhagyott madárral. A fészkes fát a rá következő télen kivágták, és - állítólag a helyi erdész szerint - a fészek maradványai között tojásbélyegket találtak.

A saspár ezután a völgy felsőbb részére költözött. Újabb, épülő fészket 1986. IV. 25-én találtam meg egy gerinc D-i oldalán, idős bükkös szélén álló tölgyfa csúcán, 15-16 m magasban, sárga fagyöngyre (*Loronthus europaeus*) építve. A fészkekből jövő hangok (vékony csipogás, és egy vastagabb hang) alapján ekkor két fióka volt benne. Megfigyelésem alatt az egyik, foltos szineződésű öreg madár rendkívül magasban berepült a fészek fölé. A VII. 16-i ellenőrzésemkor a fészkekben egy anyányi fióka volt, mely kb. 1 héttel lehetett a kirepülés előtt. Az öreg madarakat ekkor nem láttam. A fészek alatt táplálékmaradványként egy mezei pockot (*Microtus arvalis*) és egy széttépett egerészölyvet (*Buteo buteo*) találtam.

1987-ben az idős állományt gyérítették, és sajnos a fészkes fát is kivágták. Az újabb fészket 1988. IV. 27-én KERÉK László kollégámmal találtuk meg, ugyanennek az állománynak K-re néző oldalán, egy öreg bükkfán lévő egerészölyv fészkekre ráépítve. A fészek itt felülről nem volt szabad rálátású - mint a nagy sasok fészke általában -, de a faállomány már olyan ritka volt, hogy a madarakat nem akadályozta a szabad berepülésben. Az átszineződő tojó ekkor már kotlott, az öreg tollú hím a közelében keringett. VI. 19-i ellenőrzésemkor a fészkekben két, az egerészölyvnel már lényegesen nagyobb fióka volt. Az öreg hím a fészek széléről repült el. VII. 6-án a nagyobbik fióka 1-2 héttel lehetett a kirepülés előtt, testvére jóval fejletlenebb volt. Ekkor egy igen érdekes jelenség tanúja voltam. A fészek közelében berepült egy száraz fára egy harmadik felnőtt, teljesen fiatal tollú madár. Ez tehát idegen volt, valószínűleg egy előző évi (esetleg az itt felnőtt?) fiatal.

A fészket többet nem ellenőriztem, de a két fióka kirepülése, és ezzel az eredményes költés biztosra vehető.

IRODALOM

PÁLFIA, ZS. -STANDOVÁR, T. (1986): Madártani megfigyelések a Nyugat-Mátrában, 1976-1985. - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr. 11: 113-120.

VARGA, A. (1982-83): Madártani feljegyzéseim (1960-1980 között). - Fol. Hist.-nat. Mus. Matr. 8: 169-171.

Dr. SOLTI Béla
Mátra Múzeum

H-3200 GYÖNGYÖS
Kossuth út 40.